

“БУХОРО ШАШМАҚОМИ: ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАРИ”

МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА
ИЛМИЙ АМАЛИЙ АНЖУМАН

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

2019 йил 25 февраль

Бухоро - 2019

...kunda jamiyatining ma'naviy-ma'rifiy negizini takomillashtirish maqsadida taqdim qilinayotgan o'quv dasturlarining g'oyaviy jihatdan yetuk bo'lishiga erishish zarur. Bunda yoshlarda axloqiy tarbiyani singdirish umumiy madaniyat saviyasini o'stiradigan, zarur bo'lsa, xulqidagi nuqsonlarni bartaraf etuvchi tizim orqali amalga oshirish zarur.

YOSH AVLODNI KAMOL TOPTIRISH HAMDA ULARDA MILLIY G'OYA, O'ZLIGINI ANGLASH, O'Z VATANIGA MEHR - SADOQAT TUYG'USINI UYG'OTISH MISOLIDA

T. Nazarov
Buxoro davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti
maxsus tayyorgarlik sikli o'qituvchisi

Globalashuv sari borayotgan hozirgi dunyoda davlatning xalqaro raqobat jarayoni shartlariga tez moslashuvi uning muvaffaqiyatli va barqaror rivojlanishining asosiy omili hisoblanadi. Bunda yuksak taraqqiyot etgan davlatlarning asosiy ustunligi - shaxsni rivojlantirish imkoniyatlari mavjudligi, ta'lim tizimining tarbiyaviy yo'g'rilganligi holatiga, jamiyat a'zolarida vatanparvarlik, ma'naviy madaniyat, milliy o'zlikni anglash tuyg'ularining shakllantirilganligida, mafkuraviy immunitet hosil qilinganligida o'z ifodasini topadi, Jahon hamjamiyatida mafkuraviy yangilanishning vujudga kelishi, ijtimoiy infrastrukturada vatanparvarlikka, yuksak insoniy madaniyatga, tarbiyalanganlikka yangicha yondashish, qarash, munosabat, mezon, talab, mohiyat, mazmun, shakl taqozo etishi yoshlarda vatanparvarlik fenomenologiyasi ko'lamini kengaytirishni talab etadi.

Taraqqiyot, ijtimoiy ong, aql-zakovat, o'z ona yurti sarhadlarining tinchligi va osoyishtaligini saqlash hissi vatanparvarlikning ham harakatlantiruvchisi, ham mexanizmi, ham zarurat ekanligini ta'kidlovchi omil bo'lib xizmat qilgan va bundan keyin ham ko'p funksional vazifani ado etaveradi.

Davlatimizning eng muhim vazifalaridan biri - ma'naviy jihatdan barkamol insonni tarbiyalash, ta'lim va maorif tizimini takomillashtirish, milliy istiqlol g'oyasi asosida ma'naviy va ruhiy jihatdan yangi avlodni voyaga etkazish, o'z Vatanga, elu yurtiga sadoqatli fuqarolarni tarbiyalash ijtimoiy zarurat sifatida qaralmoqda.

Mamlakatimiz o'z mustaqilligini qo'lga kiritishi bilan buyuk ma'naviyatimizni tiklash va yanada yuksaltirish hamda uni barcha fuqarolarga, eng avvalo, yoshlarga singdirish davlatimiz siyosatida ustuvor yo'nalish qilib belgilanishi, ijtimoiy hayotimizning barcha sohalaridagi singari ta'lim tizimining barcha bosqichlarida ham buyuk ma'naviyatimizni tiklash va yanada yuksaltirish, uning milliy va umumbashariy zaminini mustahkamlash asosida yoshlarga zamon talablari va jahon andozalari asosida bilim va ma'lumot berish bilan birga, ularda yuksak ma'naviy madaniyat, axloq va ma'rifat, vatanparvarlik fazilatlarini singdirish va tarbiyalash muammolarining echimini topishga zamin yaratdi.

Milliy ma'naviyatimizni tiklash borasida olib borilgan, davom etayotgan ishlar, xalq ta'limining tubdan isloh qilinayotgani O'zbekistonda vatanparvar, ijtimoiy faol, ma'naviyati etuk shaxslarni tarbiyalash, xalq xo'jaligi, boshqaruv idoralari, fan-texnika va madaniyatning barcha sohalar uchun etuk mutaxassislar tayyorlash imkoniyatining vujudga kelishi bilan belgilanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning "Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob haqimiz bilan birga quramiz" nomli asarida ta'kidlaganidek, milliy g'oya va istiqlol mafkurasi yurtimizda yashayotgan barcha kishilarning ma'naviy boyligiga, dunyoqarashining negiziga aylanishiga erishish biz uchun eng asosiy maqsaddir. Bizning xalqimizning doimiy fazilati bo'lgan haqiqatni bilish yo'lidagi sabot fan, texnika, texnologiya, boshqaruv va informatikada erishilgan jahon yutuqlarini o'zlashtirishga yo'naltirilgan. Bugungi kunda respublikadagi oliy ta'lim tizimida yangi avlod darsliklari yaratilmoqda, ta'lim jarayonida faol o'qitish metodlaridan foydalanilmoqda, ammo talaba shaxsi, uning bilimga intilishi, mustaqil mushohada qilishi, ma'naviy madaniyatini shakllantirish imkoniyatlari, vatanparvarlik darajasini baholashkabi masalalar dolzarb muammo bo'lib qolaveradi, chunki jamiyatning ijtimoiy - iqtisodiy, ma'naviy taraqqiyoti bevosita uning ma'naviy - axloqiy negizlarining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. Bu negizlar:

- umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik;
- xalqimizning ma'naviy merosini mustahkamlash va rivojlantirish;
- insonning o'z imkoniyatlarini erkin namoyon qilishi;
- vatanparvarliklardan iboratdir.

Jamiyatimizning bugungidek tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan pallasida yoshlarimizda, ularning juda salmoqli bo'lgan oliy ta'lim tizimi talabalarida vatanparvarlik sifatini pedagogik tahlil qilish va baholash masalasi katta ahamiyat kasb etmoqda.

ХАРБИЙ-ВАТАНПАРВАРЛИК ТАРБИЯСИ – ЁШЛАР ТАРБИЯСИНИНГ АСОСИЙ ҚИСМИ

Д. Нузуллоев
БухДУ Харбий таълим факультети махсус тайёргарлик цикли ўқитувчиси,
катта лейтенант

Мамлакатимиз мудофасини мустахкамлаш масалаларини муваффақиятли ҳал этиш ёшлар тарбияси, сиёсий онги, меҳнат фаолияти ва илмий-техника ривожланиши тезлиги билан chambarchas bog'liqdir.

Тарбиялаш-бу инсонларни жамият меҳнат ёки бошқа фойдали фаолиятга, шу билан бирга хўп киррали ижтимоий вазифаларни бажаришга тайёрлашнинг объектив асосланган жараёндир.

ватанпарварлик тарбияси uning ажралмас қисми. Ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси методологияси, uning илмий асослари инсоният омидига писбатан қўлланилади. Бу тушунчага инсоннинг ғоявий-сиёсий, маънавий жисмоний ва бошқа фазилатлари йиғиндиси киради.

Ватан ҳимояси ҳақидаги асос солувчи фикрлар давлатимизнинг Мудофаа доктринасида акс этган. ЎР Мудофаа доктринаси алоҳида аҳамиятга эга бўлган мудофаа хусусиятига эга ва урушни баргараф этиш, ҳарбий қуридиш, мамлакат ва Қуролли Кучларни тажавузкорликни қайтаришга тайёрлаш, Ватан ҳимояси учун қуролланган кураш олиб бориш усулларига бўлган асосий фикрлар тизimini ташкил этади. Ҳарбий ҳаф потенциал манбалари мавжуд экан Ўзбекистон зарурий йетарлилик даражасида давлат мудофаа қудратини мустаҳкамлайди.

Тарбиянинг сиёсий, ғоявий, эътиқодий, эстетик ва бошқа турлари ҳар бир Ўзбекистонликда янги жаҳият меҳнатқоши, юқори маънавий- сиёсий хислатларни шакллантириш билан бир қаторда унда мамлакат ишончли мудофаасига доимий тайёрликни тарбиялашда катта ўрин тутати.

Давлатимизнинг асосий вазибаларидан бири ҳарбий ватанпарварлик тарбиясининг методлари ва шакллари ёрдамида инсон онгига ҳар қандай тажовузкорга қаршилик қўратишда доимий тайёрликни шакллантириш, ўз Ватани ҳимояси учун шахсий жавобгарликни тарбиялашдир.

Тарбиячиларнинг психологик фаши яхши билиши уларга касбий тиллов ва юқори сифат ўқувчиларини ҳарбий ўқув юртларига кириш ва Ўзбекистон Республикаси турли фаолиятдаги ва Қуролли Кучларида хизмат қилишга тайёрлаш масалаларини муваффақиятли ҳал этишга ёрдам беради.

Ёшларнинг ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси, шунингдек, замонавий уруш хусусияти, қуролланган жанг восита ва шакллари, қонунийлиги, жанговар ҳаракатлар шароитларини очиб берадиган ҳарбий фан қонди ва ҳуқуқларини ҳисобга олган ҳолда ташкил қилинади. Ҳарбий фан ҳар бир киши қандай маънавий-сиёсий, психологик ва жанговар хислатларга эга бўлиши, Ватан ҳимоячиси мажбуриятини муваффақиятли бажарини учун унга қандай билим, кўникмалар зурурлиги ҳақидаги саволларга жавоб беради.

Ҳарбий-ватанпарварлик тарбия илмий асослари, Ватан ҳимоясига ёшларнинг маънавий сиёсий ва жисмоний тайёргарлиги бўйича амалий фаолиятнинг мазмуни, ташкили, шакли ва методларини аниқловчи бошланғич низомилар, асос солувчи қондалар, талабларини билдирадиган принципларда тадбиқ қилинади. аниқлантирилади.

Ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси принциплари ўз моҳиятига кўра объективдир. Улар ҳақиқий ҳолат реал алоқа ва мунасабатлари акси, мамлакат мудофаасига халқни тайёрлаш бўйича давлат ва ижтимоий ташкилотлар илмий асосланган, мақсадга йўналтирилган фаолият ифодасидир.

BOLALARNI O'YIN-QO'SHIQLAR VOSITASIDA MA'NAVY-AXLOQIY SHAKLLANTIRISH

O. Barotova

Kogon shahar 4-maktab geografiya fani o'qituvchisi
"Xalq ta'limi a'lochisi" nishondori

Mamlakatimizda o'tkazilib turiladigan barcha ommaviy tadbirlarda, Navro'z ayyomlarida, Mustaqillik tantanalarida qolaversa 8-mart bayrami deysizmi, o'qituvchilar bayrami deysizmi yangi yil shodiyonalaridan: saxnaga eng avvalo yosh bolajonlarimiz chiqishadi. Ular ijrolarini shu qadar berilib o'ynaydilarki qo'shiq so'zlarini shu qadar aniq, tiniq talaffuz qiladilarki, ofarin demay ilojingiz yo'q. Qo'shiqqa xam ohang raqs harakatlari bir-biriga singib uyg'unlashib, sizni sexrli olamga etaklagandek bo'ladi, go'yo. Bu olamda biz nafasat, nazokatning jozibali rishtalari olis o'tmishdagi bolalar o'yini, qo'shiqlariga borib taqalishiga amin bo'lamiz.

O'zbek bolalari folklori namunalari o'ziga xos yo'nalishlaridan biri o'yin-qo'shiqlar xalq turmushi va san'atining ijodiy mahsuli bo'lib unda xalqning orzu-istaklari qalb sadolari turli hissiy, musiqiy tuyg'ulari ifodalalanadi. Shuning uchun ham o'yin-qo'shiqlar o'z xususiyatiga, o'z mohiyati va mazmuniga ko'ra kuy, ashula, aytishuv asosida shakllangan bo'ladi. Ular bolada musiqani badiiy idrok etish yakka va jamoa bo'lib kuylash, raqsqa tushish, ijodkorlik malakalarini shakllantirishda juda qo'l keladi. O'yin-qo'shiqlarning hazilomuz sifatida tarkib topganligi sababli ular bolalarni o'zaro mehr oqibat, bir-biriga hazil qilish, tushunish, e'zozlashga ham o'rgatib boradi. Ayniqsa, nutqni rivojlantirishga, jismoniy, aqliy va ma'naviy komillikka ega bo'lishga da'vat etadi.

"Oshxurakam", "Laylak keldi", "Chitti gul" kabi bir qator o'yin qo'shiqlarni bolalar katta qiziqish bilan ijro etadilar. Bu o'yin qo'shiqlarning o'z xususiyatiga ko'ra ijro o'mi, ahamiyati mavjud bo'lib ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyaviy imkoniyati keng. Ular, ayniqsa, bola psixologiyasiga tez ta'sir etuvchi hodisaga boy ekanligi bilan alohida xarakterlanadi. Agar o'yin-qo'shiqlarda e'tibor berilsa ularning mohiyati va farqlanishiga ko'ra quyidagi guruhlarga ajratish mumkin:

- o'yinga chorlovchi qo'shiqlar;
- ma'naviy o'yinlar;
- hazil, nutoyiba qo'shiqlari;
- turli qo'shiqlar.

Bu guruhlardan o'rin olgan barcha o'yin-qo'shiqlar hayotiyli bilan xarakterlanadi. Ularda ijrochi ham bolalarning o'zlarini hisoblanadi. Bolalar o'yin o'ynab, qo'shiq kuylab raqs harakat elementlarini ham bajarib boradilar. Bir qarashda o'yin va raqs o'zaro uyunlashgan holda voqea hodisa ko'rinishlarni shakllantirgandek ko'rinadi. Vaholanki, o'yin va raqs mohiyatiga ko'ra bir-biridan farq qiladigan hodisa bo'lib ularning har biri o'z tabiati va qonuniyatlarini asosida shakllanib borishi kerak. E'tiborli tomoni shundaki, ularning har ikkisi ham

G.K. Zaripova, Hikmatov. O'zbekiston Respublikasida turizm sohasini rivojlanishida hozirgi zamon yoshlarining ma'naviy-axloqiy tarbiyasidagi global muammolar va ularni hal etish chora tadbirlari	128
M. Ochilova, R. Shamsullayeva. Yoshlar tarbiyasining ma'naviy-axloqiy global negizlari va zamonaviylik.....	130
T. Nazarov. Yosh avlodni kamol toptirish hamda ularda milliy g'oya, o'zligini anglash, o'z-vataniga mehr - sadoqat tuyg'usini uyg'otish misolida.....	131
L. Нузудлов. Харбий-ватанпарварлик тарбияси – ёшлар тарбиясининг асосий қисми.....	131
O. Barotova. Bolalarni o'yin-qo'shiqlar vositasida ma'naviy-axloqiy shakllantirish	132
Z. Karimov, S. Paradaev. Globallashuv – ёшларга қаратилган маънавий-ғоявий таҳдидлар омил сифатида	133
A. Aminova. Уқувчиларни миллий қадриятлар асосида ватанпарварлик руҳида тарбиялаш	134
A. Aminova. Шарқ мутафаккирлари қарашлари воситасида баркамол шахсни тарбиялаш	135
A.P. Xamroev. O'z tili uqitish vositasida barkamol шахсни тарбиялаш	136
A.T. Gulboev. Ёшларни тарбиялашда маънавий меросимизнинг ўрни	137
Ш. Абдурахманов. Ёшларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашда "макирунга қадар бошлангич тайёргарлик" фанининг ўрни.....	138
Ш. Авлиёқуллова, Н. Авлиёқуллова. Баркамол авлод тарбиясида эстетик тарбиянинг аҳамияти	139
M. Алижонов. Ёшларда миллий қадриятларни шакллантиришга йўналтирилган тарбиявий фаолият.....	140
A. Aminova. Бошлангич синф ўқувчиларини маънавий- ахлоқий тарбиялашнинг аҳамияти	141
V. Atajonov, D. Juraev. Madaniyat- ёшлар баркамоллигининг мезони сифатида.....	143
V. Atajonov, A. Qambarov. Kitob –inson kamoloti пойдевори	143
V. Atajonov, D.F. Ganiev. Захириддин Мухаммад Бобур ва унинг авлод- аждодларида аёлнинг эрки, ўзбек хотин-қизлар фаоллиги масалалари	145
D. Amonova. Уқитиш дарсларида ижодий топшириқлар асосида баркамол авлодни тарбиялаш муаммолари	146
A. Valiev. Тарбиячи- педагогнинг психологик қобилиятлари ва унинг жамиятда тугган ўрни	147
D.F. Ganiev. Oilaviy қадриятлар таърифи ва ўзига ҳослиги.....	148
D. Amonova. Бошлангич синф ўқитиш дарсларида ўқувчиларни маънавий-ахлоқий тарбиялаш	150
N. Saifarova, M. Ismatullaev. 1-2-синф синфдан ташқари машғулотларда "o't ўйинлари" ва ўйинчоқлари билан ўйнаш	151
K. Donierova, Ш. Жалилов. Ёшлар тарбиясининг маънавий-ахлоқий глобал негизлари ва замонавийлик	152
Z. Ibratimova. Алишер Навоий асарларида маънавий –ахлоқий тарбия масалалари.....	153
M. Nematova. Миллий меросимиз асосида баркамол авлодни тарбиялаш умуминсоний вазифа	155
N. Saifarova, M. Ismatullaev. Bolalar ўйинларининг ғоявий-бадиий композицияси.....	156
M. Nazarova. Умидларда ўзини-ўзи психологик муҳофаза қилишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	158
M. Nematova. Ёшларни миллий қадриятлар асосида тарбиялаш давр талаби	159
Ш.М. Фармонова. Бўлажак ўқитувчиларнинг коммуникатив маданияти ва баркамол шахс тушунчаси	160
Ш. Норова, Д. Умарқуллова. Талабалар тарбиясига тизимли ёндашиш ва унинг таркибий қисмларини ягона мақсадга йўналтириш	161
P. Mamatov. Аждодларимизнинг ёш авлод таълим-тарбиясига оид қарашлари	162
F. Riximov. Миллий-маънавий тарбия беришда ёшларга таълим сифатини тубдан ислоҳ этиш.....	163
X. Safoev. Ўзбекистон Республикаси Қуролли қучлари ва ўзбек халқининг жанговар аъёналари асосида ҳарбий ватанпарварлик тарбияси.....	164
A. Uzoqov. Ёшларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашнинг услубий асослари	166
Ш.М. Фармонова. Таълим мазмунини янгилашда баркамол авлодни тарбиялаш муаммолари	167
X. Tojiboeva. Ёшлар тарбиясида "Оммавий маданият"га қарши қурашишнинг маънавий-ахлоқий негизлари	168
У. Темиров. Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси самарадорлигига эришиш методлари	169
F. Yusupova. "Оммавий маданият" хуружларини бартараф этишда ўқитувчилар бажарадиган вазифалар	170
6-ШҲҲБА	172
A.A. Tulaqanov. Бухоро давлат университети доценти С. Дўстовага	173
Э. М. Мухторов. Жамоаним фахри	173
Б.Х. Мадримов. Касбига фидоий инсон	174
Файзулла Тўраев. Устозлик сурури	175
Шариф Баратов. Юксак маъзулиятли инсон	176
X.P. Toшов. Саодат йўли	178
Tuxtasin Gofurbekov. Маънавиятли юксак санокли дўстим.....	178
Шамсиддин Рўзиев. Санокулжон - менинг дўстим	179